

¹„-Én írok. Naplót és egy könyvet.

...

...*Milyen nyelven írsz?*

-*Az itteni nyelven.*

...

-*Anyanyelven írni is épp elég nehéz, hát még idegen nyelven.*"

Kristóf Ágota-Íróvá válás Magyarországon és külföldön

A fenti mottó Kristóf Ágota "Tegnap" c. művéből való. A dolgozat fő szempontja az idegennyelvűség, a hazától való távollét, s ennek hatása az írónőre. Több önéletrajzi elemet találunk műveiben, a "hazátlanság" és anyanyelve nélkülözése mély, fájó sebet ejtett rajta. Ezekre az érzések nemcsak utal, karakterek, történetek formájában is megjelennek műveiben, és írói stílusán is nyomot hagytak.

Gimnáziumunkban sok híres ember érettségizett már, öregbítve ezzel az intézmény hírnevét. Közülük is kitűnik Kristóf Ágota, a világhírű Kossuth-díjas író, aki 63 éve érettségizett az iskolánkban. Fő műve a Nagy Füzet c. világhírű regény, melyet 2013-ban Oscar-díjra jelöltek, s talán ez az a "Könyv", ami az író névét hallva először eszünkbe jut.

Kristóf Ágota 1935. október 30.-án, Csikvándon született, szülei Turchányi Antónia és Kristóf Kálmán. Két testvére volt, Jenő és Attila. Édesapja a csikvándi evangélikus iskola egyetlen tanára volt, hat osztályt tanított. Édesanyja szintén diplomás tanító volt, ő nevelte a gyerekeket. Szigorú, tekintélyt és tiszteletet parancsoló asszony volt.

²"*Apám tantermében kréta, tinta, papír, nyugalom, csend és hó illatát érezni, még nyáron is. Anyám nagy konyhájában leölt állat, főtt hús, tej, lekvár, kenyér, nedves fehérnemű, csecsemővizelet, zaklatottság, zaj és nyári forróság szagát érezni, még télen is.*

Ágota már egész kiskorában megtanult olvasni, mely szenvedélyévé vált, s történeteket is kitalált.

¹ Ágota Kristof: Hier / Tegnap 69.

² Ágota Kristof: L'Analphabète: Récit Autobiographique/Az analfabéta-Önéletrajzi írások 6.

³ *"A legjobban az szeretem, ha Tilának, a kisöcsémnek mesélhetek. Ő az anyám kedvence. Három évvel fiatalabb nálam, így aztán minden elhisz, amit tőlem hall."*

1944-ben költöztek Kőszegre; nagyon megszerette a várost, egész életét boldogan élte volna le itt. A Nagy Füzet c. művében – bár ki nem mondja –, de sokszor hivatkozik a történet színhelyére, mint K. városra. Érdekes, hogy a művet is tartalmazó Trilógia c. könyvének olasz fordítása a "Trilogia della città di K." (K város trilógiája) címmel jelent meg.

1949-ben kezdte meg középiskolai tanulmányait a Kanizsai Dorottya Gimnáziumban. Távol családjától, az írásban keresett menedéket, titkosírással naplót vezetett.

⁴ *"Az írás vágya később jön,*

...

Amikor, a szüleimtől és a testvéreimtől elválasztva, egy ismeretlen város internátusába kerülök, ahol a különélés szomorúságában csupán egyetlen lehetőségem marad: írni."

Az írás öröméhez kényszerűségből pénzkereseti lehetőség is társult. De a végső cél mégis a közönség mulattatása és a szórakoztatás volt.

⁵ *"Az fel se merül, hogy pénzt kérjek a szüleimtől. Apám börtönben, évek óta nincs róla semmi hírünk. Anyám dolgozik, ahol tud.*

...

Hogy legyen valami pénzem, a húszperces szünetekben iskolai előadást szervezek. Rövid, tréfás jeleneteket írok

...

A belépő egy, a pedellus által a szünetekben árult kifli árának felel meg. Az előadás jól megy, hatalmas sikerünk van, a nézők egész a folyosóig tülekednek.

...

Mi, színésznők, pénzt vagy élelmet egyformán elfogadunk, de a legnagyobb jutalmunk mégiscsak maga a nevetetés boldogsága."

Amikor az internátus zárt világába került, még "csak" családjától kellett elválnia.

Így említi ezt önéletrajzi írásában:

³ Agota Kristof: L'Alphabète: Récit Autobiographique/Az analfabéta-Önéletrajzi írások 10.

⁴ Agota Kristof: L'Alphabète: Récit Autobiographique/Az analfabéta-Önéletrajzi írások 13.

⁵ Agota Kristof: L'Alphabète: Récit Autobiographique/Az analfabéta-Önéletrajzi írások 23.24.25.

⁶ *"Nincs több mezítlábas futás keresztül az erdőn, a nyirkos talajon, egész a "kék szikláig"; nincs több fa, amire fel lehetne mászni, amiről le lehetne esni, ha egy elszáradt ága letörik; nincs többé Janó, hogy felemeljen, ha elestem; nincsenek többé éjszakai séták a háztetőkön; nincsen többé Tila, hogy anyának beáruljon minket."*

Később még távolabb kerül szeretteitől, gyökereitől. 1956-ban már ifjú anya és feleség: férje Béri János, egykori középiskolai történelemtanára, s van egy 4 hónapos kislányuk. Hármában vágta neki a világnak, a zöldhatáron menekülnek Ausztrián át Svájcba, Neuchâtelbe, ahol az író haláláig élt. Felmerül a kérdés: miért hagyta el hazáját?

Nemcsak a forradalom miatt, hanem mert férje külföldi karrierlehetőséget remélt, és az egyik svájci egyetemen ismerősei segítségével bízott. Házasságuk későbbi felbomlásának ez volt az egyik oka: neheztelt férjére, amiért magával vitte, hiszen Ágota már sikeresen felvételizett a Debreceni Egyetem magyar-orsz. szakára. Házassága miatt azonban nem kezdte meg tanulmányait, helyette munkába állt.

⁷ *„A férjem kapott egy ösztöndíjat, ezért jöttünk ebbe az országba.*

...

Otthon kellett volna maradnom, de a férjem nem akart elválni a gyerektől."

Az idegen országban Ágota egy fontainemeloni óragyárban kezdett dolgozni. A napi egyhangú munka után az írásban keresett menedéket. Napközben megfogalmazott verseit, rímeit ekkor vetette papírra. Színműveit, regényeit később egy párizsi kiadó jelentette meg.

⁸ *„Egy óragyár.*

...

Nem akarok többé szürke munkaruhát, nem akarok többé blokkolni, nem akarom beindítani a gépemet. Nem akarok többé dolgozni."

⁹ *„Néha azon töprengök, vajon azért élek-e, hogy dolgozzak, vagy épp ellenkezőleg, a munka tart életben. És milyen életben? Monoton munka. Nyomorúságos fizetés. Magány."*

Gyötörte a honvágy, szerettei hiánya,

⁶ Agota Kristof: L'Alphabète: Récit Autobiographique/Az analfabéta-Önéletrajzi írások 18.

⁷ Agota Kristof: Hier / Tegnap 64.

⁸ Agota Kristof: Hier / Tegnap 34.

⁹ Agota Kristof: Hier / Tegnap 35.36.

¹⁰„-De nem lesz családjuk. Itt sohasem lesz családjuk. Se nagyapák, se nagybácsik, se nagynénik, se unokatestvérek.

-Nyilvánvaló, hogy az embernek nem lehet meg mindene. Ha valaki elhagyja a hazáját, ehhez hozzá kell szoknia."

Rá volt kényszerítve egy idegen nyelv elsajátítására a mindennapi boldoguláshoz. küzdött az új nyelvvel. Újra kellett tanulnia olvasnia és írnia. Nem volt könnyű feldolgozni anyanyelve nélkülözését:

¹¹"Öt évvel az után, hogy megérkeztem Svájcba, már beszélek franciául, de nem olvasok. Újra analfabéta lettem, Én, aki már négyévesen tudtam olvasni."

A francia nyelvhez való viszonyáról ezt írja:

¹²"Ezt a nyelvet nem én választottam.Számomra a sors, a véletlen, a körülmények által ez a nyelv adatott. Franciául írni: erre vagyok kényszerítve. Mindez kihívás. Kihívás egy analfabéta számára."

A róla szóló írásokban -többek között- e szavakkal jellemzik: komor, kemény, magányos, szókimondó, puritán. Ezek a tulajdonságok műveiben is visszatükröződnek.

A "Tegnap" című művének hangulata sötét és reménytelen. A " Nagy Füzet"-ben gyakran olvasunk szinte elriasztó, megdöbbsentő leírásokat, melyek nem szégyellősek: nyíltan ír le testi, fizikai jelenségeket. Az egyszerű tömönatos megfogalmazás csak erősíti a hatást. Reményt és derűt nem találunk.

Nem létezik olyan, hogy "ha", de azt látjuk, Kristóf Ágota életét, írói stílusát, mondanivalóját nagyban befolyásolta hazájának elhagyása és a kényszerű idegen nyelven alkotás. Művei talán más képet mutatnának, ha szülőföldjén teljesedhet ki.

Hamvai hazatértek, s – kérésének megfelelően – a kőszegi temetőben nyugszanak.

¹⁰ Agota Kristof: Hier / Tegnap 94.

¹¹ Agota Kristof: L'Analphabète: Récit Autobiographique/Az analfabéta-Önéletrajzi írások 58.,59.

¹² Agota Kristof: L'Analphabète: Récit Autobiographique/Az analfabéta-Önéletrajzi írások 61.

¹³"Tegnap még minden szebb volt,
A muzsika a fák között
A szellő ott bent a hajamban
És széttárt karjaidban
A napsütés."

Gira Milán 9. Kny
2017. május

¹³ Agota Kristof: L'Alphabète: Récit Autobiographique/Az analfabéta-Önéletrajzi írások 19.

Felhasznált irodalom:

1. Agota Kristof: Hier 1995 -Éditions de Seuil, 1995, Paris/ Tegnap-Cartaphilus Könyvkiadó 2012 fordította: Takács M.József
2. Agota Kristof:L'Analphabète: Récit Autobiographique,Éditions Zoé/Az analfabéta: Önéletrajzi írások- Új Palatinus Könyvesház Kft. 2007-fordította: Petőcz András
3. Agota Kristof: Le Grand Cahier; La preuve; Le troisième mensonge-Éditions du Seuil 1986 pour Le Grand Cahier; Éditions du Seuil 1988 pour La preuve; Éditions du Seuil 1991 pour Le troisième mensonge/Trilógia A nagy füzet; A bizonyíték; A harmadik hazugság-Cartaphilus Könyvkiadó 2013-fordította: Bognár Róbert és Takács M.József
4. Czetter Ibolya: Kristóf Ágota-Arcképcsarnok. Híres szombathelyi nők-Szülőföld Könyvkiadó, Szombathely 2016
5. Elindultam szép hazámból... Kristóf Ágota -emlékkönyv-B.K. L. Kiadó, Kanizsai Dorottya Gimnázium Baráti Köre, Szombathely 2016